

BİZDE ZİRAAT EĞİTİMİ

Ziraatın irfan tarihinde görülen karışıklığın başlıca sebebi; şimdiye kadar ziraat eğitimi sahasında yapılan teşebbüslerin hepsinin de, eline irade geçiren şahısların kafalarında bir anda doğuveren bir şemaya göre yürütülmüş olmasıdır.

Mesele O Mesele, Kendisi Eski Ama Her Dem Taze Mesele

“Yine o mesele, eski mesele...”

Hayır, başlangıcı eski, kendi her dem taze mesele, kırk yıllık mesele ve bir türlü halledilemeyen mesele...

Bu mesele, ziraatın ‘mektepler meselesi’dir.

Bundan takriben yarım asır evvel ilk ziraat mektebi açılırken, bu mesele ortaya çıktı. Fakat yarım asırlık zaman içinde aynı mesele türlü şekillerde ve sayısız defalar tazelandi.

Bu iş bazen bir yüksek ziraat tedrisatı davası olarak ortaya kondu; bazen de uygulamalı ziraat tedrisat meselesi halinde karşımıza çıktı. Kâh eldeki kurumların şekilleri kusurlu bulundu, şekil değiştirmeleri başladı; kâh eskiden kurulan mekteplerin yerleri fena addedildi ve bunlar kapatıldı; başka yerlerde yenileri açılmaya çalışıldı. Yarım asırdır ziraatımızda mektep açtık, mektep kapadık, mektep yaptık, mektep yıktık ve bu açılma-kapanma, yapma-yıkma böylece devam edip gitti.

Eski zamanları şöyle bir yana bırakıyoruz, sadece yaşadığımız devri ele alıyoruz, görüyoruz ki devrimizde de yine aynı mesele taptaze karşımızda duruyor.

Anadolu harbinden sonra yeni devlet kurulunca ziraatımızda yine bir ‘mektepler meselesi’ ile karşılaşıldı. Bu kerre mesele ziraatta orta tedrisat meselesi olarak kavrandı, bu meselenin halli için de on iki orta ziraat mektebi birden açıldı.

Lâkin aradan beş sene geçmeden, bu meselenin yine halledilemediği anlaşıldı ve aynı mesele bilmem kaçınıcı defa kendini yeniden gösterdi. Yalnız bu defa mesele büsbütün had bir dava halinde patlak verdi; bu patlayış eldeki bütün ziraî irfan kurumlarının birden kapatılmasına varacak derecede radikal ve haşin icraata sebep oldu. Haddi zatinde bu hareketin manası, aynı işe bilmem kaçınıcı defa yeniden ve tekrar başlamakti.

Prof. Dr. Selim Çetiner

Sabancı Üniversitesi
Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi

Memleketimizde tamam beş yıl ziraat eğitimi durdu; beş yıl boyunca Türkiye ziraatı hiçbir yeni eleman kazanamadı. Bu beş yıllık duraklamadan sonra hep yeni bir ruhla Ankara'da 'Yüksek Ziraat Enstitüsü' ve yurdun muhtelif yerlerinde de dört orta ziraat mektebi birden açıldı. Herkes bununla meselenin nihai şekilde halledildiğini sandı ve biz de ziraat mekteplerinin normal bir inkişaf içinde ilerleyeceklerini umduk; fakat...

Fakat aradan çok uzun zaman geçmeden, ortada tekrar bir 'ziraat mektepleri meselesi' olduğunu duyduk. Bu defa mesele, orta ziraat mekteplerinin temellerini ve karakterlerini değiştirecek bir temayülle ortaya çıktı. Bununla beraber, bu çıkış bir hareket ve işle neticelenmedi, üç yıl evvel yeniden açılan orta ziraat mektepleri oldukları gibi kaldılar.

Ziraatta bu mektepler meselesinin bu yakınlarda bir yüksek ziraat tedrisatı meselesi halinde yine nüksettiğini de biliyoruz. Bu defa beş yıl evvel kurulan Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün yarayışsızlığının ileri sürüldüğünü ve bu müessesenin reforme edilmesi zaruretinin ortaya konduğunu hatırlıyoruz.

İtiraf edelim ki beş yıllık ömrü olan yepyeni bir müessesenin reforme edilmesi iddiaları da artık bizi şaşırtmıyor. Zira yukarıda da söylediğimiz gibi bu mesele ne bir orta ziraat tedrisatı meselesi, ne de bir yüksek ziraat tedrisatı meselesidir. Bu mesele ziraatımızda yarım asırdır devam edip gelen bir meseledir. Onun için dert kronik hale gelmiştir, dert kartlaşmıştır diyoruz.

Neden?

Ziraatın irfan tarihinde görülen bu karışıklığın başlıca sebebi, şimdiye kadar ziraat eğitimi sahasında yapılan teşebbüslerin hepsinin de, eline irade geçiren şahısların kafalarında bir anda doğuveren bir şemaya göre yürütülmüş olmasıdır. Çekinmeden söyleyebiliriz ki bu işte, başlangıçtan bugüne kadar tüyleri ürpertecek bir keyfîlik ve şahsîlik hüküm sürmüştür. Bundan ötürü, ziraatta hiçbir mesele 'mektepler meselesi' kadar bir keyfîlik göstermemiştir. Ziraatın mektepler meselesinin halinde ne ihtisas nazarı dikkate alınır, ne de Türkiye'nin doğal, yapısal ve ekonomik şartları göz önünde tutulur. Ziraatın 'mektepler meselesi' kapisleri avutan bir vasıta. Haddi zatında Türkiye'de çok yönlü, pek ehemmiyetli bir

ziraat eğitimi davası vardır; bu dava birçok teferruatı ihtiva eden bir 'kül'dür. Onun parçaları aşağıdan yukarıya doğru 'genel eğitimde ziraat bilgisi', 'ilk ziraat eğitimi', 'orta ziraat eğitimi', 'yüksek ziraat eğitimi' ve nihayet 'ziraatta uzmanlık eğitimi'dir. Bunların her biri başlı başına birer meseledir. Lâkin her birinin de yekdiğeriyle sınımsız münasebetleri, birbirleri üzerine karşılıklı tesirleri vardır. Bu itibarla, örneğin yalnız orta ziraat eğitimi diğerlerinden tecrit edilerek tek başına hallolunamaz; yüksek ziraat eğitimi için de durum aynıdır. Ziraat eğitiminin yan meselelerini münferit ve tek başına halletme teşebbüsleri neticesiz kalmaya mahkûmdur. Bu tarzda hareket Türkiye'yi ancak bir bozup yapma, bir yapıp yıkma macerasına sürükler.

Bundan başka, memleketimizde 'ziraat eğitimi' davası akşamdan sabaha gerçekleştirilebilecek bir dava değildir, hele o şahısların keyiflerine ve temayüllerine göre halledilecek bir iş de hiç sayılmamalıdır. Bu davanın halinde memleket şartlarının ve ihtiyaçlarının ayrıca tetkik edilmesi, ondan sonra da esasları değişmeyecek bir planın tesbit edilmesi ve bu planın şaşmaz bir sebat ve istikrarla tatbik olunması zarureti vardır. Aksi takdirde, Türkiye'de her dem taze bir 'ziraat eğitimi davası' şimdiye kadar olduğu gibi, nesilden nesile intikal edip gidecektir."

Buraya kadar okuduklarınız, kelimesi kelimesine, bir dönem Tarım Bakanlığı da yapan Prof. Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu tarafından 1939 yılında, yani bundan tam 72 yıl önce yazılmıştır. Eminim hem ziraatçı meslektaşlarım hem de tarımla uğraşan hemen herkes, ziraat eğitiminin başlamasının 165. yılını kutladığımız bu Ocak ayında da tarım eğitimiyle ilgili sorunların aynen devam ettiğini düşünüyordurdur.

Nitekim bundan bir süre önce Tarım Bakanlığı Müsteşarımız Türkçe Le Monde Diplomatique'e verdiği uzun demeçte ziraat fakültelerine atıfta bulunarak, "Bunlar sürekli hoca talebi oluşturuyor. Hocalar da rahat rahat profesör oluyor, doçent oluyor. Ama benim çocuğum, ehil olmayan, oraya hakkıyla gelmeyen, araştırma sonuçları hiçbir şey ifade etmeyen hocaların elinde yetişiyor" dediğinde, yerin dibine batırdığında bizim fakültelerden tek bir ses çıkmadı.

Ancak, Sayın Tarım Bakanımızın önceki yıl yaptığı *"Türkiye'de yeterli miktarda tarımla ilgili bir entelektüel birikim yok. Tarım ile ilgili konuşan çok ama politika yapan yok. Entelektüel birikim ve derinlikten yoksun bir sektörle karşı karşıyayız"* saptaması kendini aydın olarak niteleyen bir meslektaşımız tarafından yadırganmıştı. Bununla beraber, bundan birkaç ay önce, komplo teorileriyle düşünmenin sefaletinden kurtulamayanların iddialarına kulak vererek, hibrit domateslerin Türk neslini kurutmak için İsrail tarafından programlandığını söyleyen YÖK Başkanı'na Ankara Ziraat fakültesi Dekanı'ndan destek gelmişti.

Burada bir hatırlatma yapalım: İlk ziraat eğitimi 1846'da İstanbul Ayamama Çiftliği'nde başlamış ve 1891'de Halkalı Yüksek Ziraat Mektebi'yle devam etmişse de modern anlamda ziraat mühendisliği eğitimi, 1933'te Dr. Reşit Galip önderliğinde yapılan köklü üniversite reformuna paralel olarak, henüz Ankara Üniversitesi kurulmadan, Yüksek Ziraat Enstitüsü'yle başlamıştır. Cumhuriyet'in 10. yılında kurulan ve 30 Ekim 1933'te Atatürk tarafından açılan Yüksek Ziraat Enstitüsü Türk tarımını modernleştirmek (yani karasabandan kurtarmak), tarımın sorunlarını bilimsel açıdan görmek ve çözüm üretmek, Türk tarımına ve çiftçisine hizmet edecek ziraat mühendisleri yetiştirmek ve araştırma yapmak amacıyla kurulmuştur.

Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki tüm imkânsızlıklara rağmen Naziler'den kaçan Alman bilim insanları Yüksek Ziraat Enstitüsü'nde istihdam edilmiş, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde kurulan Tarımsal Araştırma Enstitülerinde çalışacak ziraatçılar yetiştirilmiş, Türk tarımını ve çiftçisini karasabandan kurtaracak teknikler uygulamaya konulmuştur.

Kim ne derse desin, bu girişim Türkiye'nin kalkınmasında ve köylülükten tamamıyla bile değilse de önemli ölçüde kurtulmasında büyük katkılarda bulunmuştur. Köy Enstitüleri'nin uzun ömürlü olamaması, gerçek anlamda bir Toprak Reformu'nun hayata geçirilememiş olması, kırsal kesimdeki dönüşümü mutlak surette engellemiştir. Cumhuriyet tarihimizin bu ilk yılları Asım Karaömerlioğlu tarafından *"Orada Bir Köy Var Uzakta"* isimli çalışmasında enine boyuna tartışılmıştır.

Ancak o günlerdeki köylü yaşamının ne şekilde olduğunu bilmeyenler, *"bir çift öküzle çiftçiliğin"* meziyetlerinden bahsedebilirler. Okumadan âlim, yazmadan kâtip olmayı beceren bu kişilerin Mahmut Makal'ın *"Bizim Köy"* ve Yakup Kadri'nin *"Yaban"* adlı eserlerini okumaları gerekir.

Tekrar konumuza dönecek olursak, en iyi ziraat fakültelerimiz arasında sayılan Çukurova Ziraat Fakültesi yöne-

timinin geçen yıl 10 Ocak kutlamalarının onur konuğu olarak davet ettiği zat bir süre önce gazetelerde çıkan mülakatında tarım politikası konusunda yöneltilen soruya bakınız ne yanıt vermiş: *"Sağlığımızı korumak için sizce nasıl bir tarım politikası izlemeliyiz? İnsan sağlığı açısından en verimli tarım küçük çiftçi. Kimyasal madde kullanmayan küçük çiftçi. Yani bir çift öküz ile sürülebilen arazide yapılan tarım sağlıklı tarımdır. Çiftçilik bir çift öküz ile yapılan işin adıdır. Traktörle tarıma geçince belki Türkiye'de üretilen ıspanak miktarını arttırdık. Ama ıspanağın vitaminini öldürdük. Yani bizim ihtiyacımız olan küçük çiftçiliktir. Endüstriyel tarım değildir."* Ama bir düşününüz lütfen; mesleğinize hakaret edersene *"bir çift öküzle çiftçilik yapmayı"* öneren bir şahsı onur konuğu etmek midir aydın olmak? Yoksa ideolojik saplantılarınızı ve kişisel tercih ve hesaplarınızı bir yana bırakarak mesleğinizin daha ileri seviyelere taşınması için gereken bilgi ve teknikleri benimsemek mi?

Bu teknoloji karşıtlarının söylediklerine her baktığımızda görüyoruz ki: 1) Bunlar ya tarımdan ve çiftçilikten hiç anlamıyorlar ya da 2) Kendi ideolojik görüşlerini ve pozisyonlarını korumak için bilinçli olarak tarımın bir dizi asıl sorununu görmezden geliyorlar. tarlasera dergisinin geçen ayki sayısında çıkan *"Amatör Tarımcılar Kültü"* makalesinde de belirtildiği üzere, sadece Türkiye'de değil uluslararası platformlarda da bu kerameti kendinden menkul uzmanlar, gerçekleri çarpıtmaktan da, dahası haklarını savunduklarını iddia ettikleri insanların vahim duruma düşmelerinden de asla rahatsız olmuyorlar. Küreselleşen dünya düzeninde tarımın rekabetçi bir yapıya kavuşması daha çok araştırma ve geliştirme çalışmalarının yanında memleket gerçeklerini göz önünde bulunduran tarım politikalarını da gerektirmektedir. Bunun için de başta ziraat fakültelerinde görevli öğretim üyeleri olmak üzere tüm meslektaşlarımızın silkinerek kendilerine gelmeleri gerekmektedir. Teknolojiyle barışık olmayan ziraat mühendisleri yetiştiren bir fakülteden ne yeni teknoloji geliştirmesi ne de ülke tarımının kalkınmasına yardımcı olması beklenir.

Atatürk döneminde üniversite reformunun öncülüğünü yapan Dr. Reşit Galip'i ve modern ziraat eğitimi ile araştırma altyapısının gelişimine önemli katkıları olan Prof. Şevket Raşit Hatipoğlu'nu rahmetle ve saygıyla anıyoruz. Genelde üniversitelerimizin, özelde tarım öğretiminin içinde bulunduğu bugünkü vahim durumun sorumluları şimdiye kadar Bölüm Başkanı oldular, Dekan oldular, Rektör oldular; ancak, yaptıklarından ya da yapmaları gerektiği halde yapmadıklarından hiç ama hiç mahcup olmadılar. Bundan 70 yıl sonra onları rahmetle anacak birisi çıkar mı dersiniz?